

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
84-13

meddelad i Stockholm den 10 februari 2014

KLAGANDE

Kammarkollegiet
Box 2218
103 15 Stockholm

MOTPART

Stiftelsen Chalmers Studenthem, 857200-2510

Ombud: Advokaterna Carolina Bergh och Ulf Öjerklint
Gärde Wesslau Advokatbyrå i Borås HB
Stora Kyrkogatan 4
503 31 Borås

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Stockholms dom den 11 december 2012 i mål nr 3245-12,
se bilaga (här borttagen)

SAKEN

Ändring av föreskrift i stiftelseförordnande

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 139127

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

BAKGRUND

Stiftelsen Chalmers Studenthem ansökte hos Kammarkollegiet om tillstånd att få ändra stiftelsens ändamålsföreskrifter (s.k. permutation) i § 2 i stiftelseförordnandet på följande sätt (tillägg kursiverade).

Stiftelsen har till ändamål att förvärva fastigheter direkt eller indirekt genom förvärv av samtliga aktier eller samtliga andelar i bolag, liksom vid behov kunna avyttra fastigheter direkt eller indirekt genom försäljning av samtliga aktier eller samtliga andelar i bolag, uppföra genom byggnation eller ombyggnation och förvalta bostadshus för inrymmande av studentlägenheter med tillhörande kollektiva anordningar.

Kammarkollegiet avslag ansökningsen eftersom förutsättningarna för permutation i 6 kap. 1 § stiftelselagen (1994:1220) inte ansågs uppfyllda.

Stiftelsen överklagade beslutet hos Förvaltningsrätten i Stockholm som avslag överklagandet.

I det nu överklagade avgörandet biföll kammarrätten stiftelsens överklagande, upphävde underinstansernas avgöranden och återförvisade målet till Kammarkollegiet.

YRKANDEN M.M.

Kammarkollegiet yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ändrar kammarrättens dom och avslår stiftelsens ansökan. Kollegiet anför bl.a. följande. Prövningen av en ansökan om permutation av en stiftelses ändamål ska ske i två steg. Först prövas om det inträtt ändrade förhållanden som medfört att stiftelsens ändamål inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttigt eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter eller, om svaret är nekande, om det föreligger synnerliga skäl. Är någon av dessa förutsättningar uppfyllt blir nästa steg att bedöma om den yrkade lydelsen kan godtas. Kammarrättens uppfattning att stiftarens avsikt och hur en yrkad ny lydelse av ändamålet utformats ska påverka den inledande

prövningen av om det föreligger synnerliga skäl är felaktig och strider mot stiftelselagen.

Stiftelsen Chalmers Studenthem bestrider bifall till överklagandet och anför bl.a. följande. Till följd av den nu gällande skattelagstiftningen, som innebär att kapitalvinst vid avyttring av en näringsbetingad andel är skattefri, har fastighetsmarknaden förändrats på så sätt att fastigheter vanligtvis förvärvas och avyttras indirekt. Detta innebär att stiftelsen drabbas av stora konkurrensnackdelar och verksamheten kan inte kan bedrivas på rimliga villkor eller på ett ekonomiskt rationellt sätt. Ett bibehållet stiftelseändamål innebär så uppenbara och stora nackdelar för stiftelsen att den inte på rimliga villkor kan fullgöra sitt ändamål att på bästa sätt ombesörja bostadsförsörjningen åt studenter. Långt färre bostäder kan tillhandahållas studenter till avsevärt högre kostnader än vad som annars skulle vara fallet. Kammarrättens bedömning av frågan om permutation har skett på ett korrekt sätt.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Den rättsliga regleringen

Enligt 6 kap. 1 § första stycket 1 stiftelselagen får styrelsen eller förvaltaren inte utan tillstånd av Kammarkollegiet ändra eller upphäva eller i särskilt fall åsidosätta föreskrifter i stiftelseförordnandet som avser stiftelsens ändamål.

Av andra stycket framgår att föreskrifterna får ändras, upphävas eller i särskilt fall åsidosättas endast om de på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttiga eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter. Det framgår också att föreskrifter i stiftelseförordnandet som avser stiftelsens ändamål får ändras, upphävas eller i särskilt fall åsidosättas om det finns synnerliga skäl.

I tredje stycket anges att vid ändring av föreskrifter om stiftelsens ändamål ska vad som kan antas ha varit stiftarens avsikt beaktas så långt möjligt.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Det har inte framkommit att stiftelsens ändamålsföreskrifter på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttiga eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter. Frågan är därmed om det föreligger synnerliga skäl enligt 6 kap. 1 § andra stycket stiftelselagen att ändra ändamålsföreskrifterna i stiftelseförordnandet.

Stiftelsen Chalmers Studenthem är en äldre näringsdrivande stiftelse.

Av förarbetena till den nya bestämmelsen om synnerliga skäl framgår bl.a. följande (prop. 2008/09:84 s. 61 och 93). Denna utvidgade möjlighet till ändring av ändamålsföreskrifter har kommit till främst med tanke på äldre näringsdrivande stiftelser som i större omfattning än andra stiftelser kan antas bli påverkade av förändringar i samhället. Formuleringen synnerliga skäl har valts för att markera att utgångspunkten är att det krävs mycket speciella omständigheter för att föreskrifter om stiftelsens ändamål ska få ändras. Bestämmelsen är främst avsedd att tillämpas när stiftelsens ändamål fortfarande är möjligt att följa men det på grund av samhällsutvecklingen framstår som orimligt att behålla ändamålet oförändrat. Hos näringsdrivande stiftelser kan man tänka sig situationer där det i och för sig fortfarande är möjligt att följa det ursprungliga ändamålet men behovet av att driva verksamheten på ett ekonomiskt rationellt sätt med styrka talar för en ändring av ändamålet. Synnerliga skäl kan vara för handen om en stiftelse som bedriver en konkurrensutsatt näringsverksamhet har angelägna skäl att anpassa sin verksamhet så att det påverkar ändamålet trots att ändamålet ännu inte blivit omöjligt att följa.

De regler om skattefrihet för kapitalvinster på näringsbetingade andelar som infördes 2003 har gjort det skattemässigt intressant att sälja fastigheter indirekt genom bolag. Utredningen i målet visar att detta har påverkat marknaden och att bostadsfastigheter i stor utsträckning avyttras genom bolag. En effekt av detta är också att de för stiftelsen tillgängliga köpobjekten minskar i antal samtidigt som

presumtiva köpare av stiftelsens fastigheter kan avstå från köp med hänvisning till att de inte är intresserade av ett direktförvärv.

Högsta förvaltningsdomstolen finner att de förändrade marknadsförutsättningarna negativt påverkar Stiftelsen Chalmers Studenthems möjligheter att tillhandahålla bostäder. Mot bakgrund av vad som uttalats i förarbetena bör en anpassning av stadgarna till dagens förhållanden kunna godtas. Det finns således synnerliga skäl att ändra ändamålsföreskrifterna i stiftelseförordnandet.

Vid ändring av föreskrifter om en stiftelses ändamål ska vad som kan antas ha varit stiftarens avsikt beaktas så långt möjligt (6 kap. 1 § tredje stycket stiftelselagen). Vad som förekommit i målet visar inte annat än att den med ansökningen avsedda stadgeändringen kan antas överensstämma med stiftarens avsikt vid tiden för stiftelsens tillkomst.

Kammarkollegiets överklagande ska därför avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Mats Melin, Gustaf Sandström, Lennart Hamberg, Erik Nymansson och Elisabeth Rynning.

Målet har föredragits av justitiesekreteraren Ann-Christine Johansson.